CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Zasady oceniania rozwiązań zadań**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Filozofia**
Poziom:	**Poziom rozszerzony**
Formy arkusza:	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200, MFIP-R0-300, MFIP-R0-400
Data egzaminu	8 maja 2026 r.
Data publikacji dokumentu:	26 czerwca 2026 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–2)

Wymagania określone w podstawie programowej[1]	
Wymagania ogólne	**Wymagania szczegółowe**
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: *Problemy filozofii* Bertranda Russella, *Z głównych zagadnień filozofii* […]. III. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm); 3) podłoże rzeczywistości (materializm – hylemorfizm – spirytualizm).

Zasady oceniania

2 pkt – wybór właściwego zdania wraz z poprawnym uzasadnieniem.
1 pkt – wybór właściwego zdania.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wybrane zdanie: 4
Przykładowe uzasadnienie: Mówiąc o materii, czyli zbiorze przedmiotów fizycznych**,** Bertrandt Russell używa zastrzeżenia „jeśli takowe istnieją”, co wskazuje, że zawiesza sąd w sprawie ich istnienia. Stawia pytanie: „Czy istnieje coś takiego jak materia?”, ale w przytoczonym fragmencie tekstu nie odpowiada na to pytanie.

Zadanie 2. (0–1)

Wymagania ogólne	**Wymaganie szczegółowe**
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: *Problemy filozofii* Bertranda Russella, *Z głównych zagadnień filozofii* […].

[1] Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Zasady oceniania
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
NT

Zadanie 3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: *Problemy filozofii* Bertranda Russella, *Z głównych zagadnień filozofii* […].

Zasady oceniania
1 pkt – poprawna ocena wraz z trafnym uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Ocena: Nie, wzrokowe dane zmysłowe doświadczane przez różne osoby nie mogą być takie same.
Przykładowe uzasadnienie: W tej samej chwili różne osoby patrzą na określony przedmiot z nieco innych punktów widzenia i nie zobaczą tych samych danych zmysłowych.

Zadanie 4. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.5. Empiryzm brytyjski. Zdający: 2) wskazuje na jedną z możliwych konsekwencji empiryzmu: sceptyczną (na przykładzie filozofii Davida Hume'a) bądź idealistyczną (na przykładzie filozofii George'a Berkeleya); II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: *Problemy filozofii* Bertranda Russella […]. III.1. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 3) możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie przedstawiciela sceptycyzmu ORAZ poprawne wyjaśnienie różnicy między sceptycyzmem a hipotetyzmem.
1 pkt – poprawne wskazanie przedstawiciela sceptycyzmu ALBO poprawne wyjaśnienie różnicy między sceptycyzmem a hipotetyzmem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przedstawiciel sceptycyzmu: Sekstus Empiryk
Przykładowe wyjaśnienie różnicy między sceptycyzmem a hipotetyzmem: Zwolennik sceptycyzmu uznaje wiedzę pewną (w danej dziedzinie lub w ogóle) za nieosiągalną. Zwolennik hipotetyzmu dopuszcza możliwość uzyskania wiedzy prawdopodobnej, podważalnej (ze względu na stojące za nią niekonkluzywne racje lub ze względu na jej użyteczność).

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: *Problemy filozofii* Bertranda Russella, *Z głównych zagadnień filozofii* […].

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne uzupełnienie przesłanki ORAZ poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne uzupełnienie przesłanki ALBO poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Przesłanka 2.: Nieprawda, że przedmioty fizyczne mają barwę.
Rozstrzygnięcie: Wnioskowanie o takiej (zrekonstruowanej) postaci nie pojawia się w tekście źródłowym.
Przykładowe uzasadnienie: Russell rozważa kwestię kształtu i kwestię barwy osobno (nie przyjmuje więc przesłanki 1.). Nie formułuje także tezy o takiej postaci, która pojawia się w konkluzji przywołanego wnioskowania (że przedmioty fizyczne nie mają kształtu).

Zadanie 6. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 1) przedstawia główne idee wczesnej filozofii analitycznej na przykładzie jednego z następujących autorów: George Edward Moore, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein.

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne podanie przedstawiciela oraz dwóch idei jego filozofii.
1 pkt – poprawne podanie przedstawiciela oraz jednej idei jego filozofii.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi
Przedstawiciel: Ludwig Wittgenstein
Idea 1.: Logiczna struktura idealnego języka odwzorowuje strukturę świata (język odwzorowuje rzeczywistość).
Idea 2.: Teza atomizmu logicznego – istnieją atomiczne (atomowe), wzajemnie niezależne stany rzeczy (fakty).

Przedstawiciel: George Edward Moore
Idea 1.: Wiele problemów filozoficznych jest konsekwencją niewłaściwego używania języka. Analiza pojęciowa pozwala lepiej formułować problemy filozoficzne oraz proponować lepsze ich rozwiązania.
Idea 2.: Krytyka naturalizmu etycznego i sformułowanie pod adresem wielu teorii etycznych [zarzutu] tzw. „błędu naturalistycznego”.

Przedstawiciel: Bertrand Russell
Idea 1.: Stał na stanowisku logicyzmu – twierdził, że matematyka jest wyprowadzalna z logiki lub sprowadzalna do niej.
Idea 2.: Uważał, że wiele problemów filozoficznych jest konsekwencją braku należytej precyzji, stąd analizę pojęciową uznawał za niezbędne narzędzie filozofii. Słynnym przykładem zastosowania przez Russella analizy jest teoria deskrypcji.

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I.3. Definicje jako środek uściślania myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji. Zdający: 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność, *ignotum per ignotum*, błędne koło).

Zasady oceniania
2 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi wraz z poprawnym uzasadnieniem.
1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Odpowiedź: C
Przykładowe uzasadnienie: Definicja autora jako osoby piszącej tekst jest za szeroka: nie każda osoba pisząca tekst jest autorem (nie jest nią np. klasztorny kopista ani osoba, która zapisała podyktowaną jej autobiografię innej osoby lub osoba, która zapisała listę zakupów). Zakres definiendum jest zbyt szeroki, jest nadrzędny wobec zakresu słowa „autor”.

Zadanie 8. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II.11. Fenomenologia. Zdający: 2) charakteryzuje główne idee fenomenologii wartości Maxa Schelera (przedstawia i wyjaśnia schelerowską hierarchię wartości).

Zasady oceniania
2 pkt – wskazanie najwyższego rodzaju wartości ORAZ wyjaśnienie sposobu poznania wartości.
1 pkt – wskazanie najwyższego rodzaju wartości ALBO wyjaśnienie sposobu poznania wartości.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Wartości najwyższe według Maxa Schelera: religijne
Sposób poznania wartości według Maxa Schelera: Dzięki miłości, specyficznie rozumianemu uczuciu umożliwiającemu intuicyjny ogląd wartości.

Zadanie 9. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II.7. Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Zdający: 2) wyjaśnia heglowską koncepcję wolności jako uświadomionej konieczności oraz koncepcję dziejów jako postępu w uświadomieniu wolności.

Zasady oceniania
1 pkt – poprawna odpowiedź.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
B2

Zadanie 10. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III.3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) źródła poznania (empiryzm lub aposterioryzm – aprioryzm).

Zasady oceniania
2 pkt – podanie tezy aprioryzmu ORAZ poprawne rozstrzygnięcie wraz z trafnym uzasadnieniem.
1 pkt – podanie tezy aprioryzmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub nipełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Teza aprioryzmu: Istnieje (wartościowe) poznanie niezależne od doświadczenia (aprioryzm umiarkowany) lub wszelkie (wartościowe) poznanie jest niezależne od doświadczenia (aprioryzm skrajny).
Rozstrzygnięcie: Nie
Przykładowe uzasadnienie: Tatarkiewicz mówi o wrodzonych cechach osobowych, a nie o (wartościowym) poznaniu (o twierdzeniach lub sądach).

Zadanie 11. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) […]. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I.5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań ([…] dylemat konstrukcyjny prosty).

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy schematu wnioskowania.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Nazwa schematu wnioskowania: dylemat konstrukcyjny prosty

Zadanie 12. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) […]. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania
2 pkt – podanie poprawnej tezy, oceny i uzasadnienia.
1 pkt – podanie poprawnej tezy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Teza: Wiedza moralna jest koniecznym i wystarczającym warunkiem moralnie dobrego działania.
Ocena: Nie
Przykładowe uzasadnienie: Zniszczenie listu przez Hucka – w świetle przyjętego w zadaniu założenia – jest niezgodne z jego przekonaniem moralnym, a zatem można wnioskować, że takie działanie jest moralnie niesłuszne. Zgodnie z tezą intelektualizmu etycznego motywem właściwego moralnie działania powinna być wiedza moralna.

Zadanie 13. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) […]. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	III.5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 2) sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utylitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź wraz z trafnym uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przykładowa odpowiedź: Jest moralnie słuszne.
Przykładowe uzasadnienie: Ponieważ przewidywalne konsekwencje uratowania Jima powiększają sumę szczęścia (dobra) w świecie (lub minimalizują nieszczęście).

Zadanie 14. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania

2 pkt – podanie trzech rodzajów przyjaźni ORAZ rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.
1 pkt – podanie dwóch rodzajów przyjaźni ALBO rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem (z zastrzeżeniem, że w rozstrzygnięciu lub uzasadnieniu pojawi się jedna z trzech akceptowalnych nazw przyjaźni).
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Rodzaje przyjaźni:
1. Ze względu na cnotę moralną (przyjaźń prawdziwa lub doskonała).
2. Ze względu na korzyść.
3. Ze względu na przyjemność.
Przykładowe rozstrzygnięcie: Tak – ich relację można uznać za typ przyjaźni oparty na korzyści.
Przykładowe uzasadnienie: Przyjaźń miedzy Huckiem a Jimem można uznać za przyjaźń ze względu na korzyść, gdyż każdy z nich odnosił określone korzyści z ich wzajemnej relacji.

Uwaga: Fakt czerpania obopólnych korzyści nie wyklucza uznania ich relacji za przyjaźni innego typu, co wymaga jednak przedstawienia innego uzasadnienia uwzględniającego określoną interpretację tekstu literackiego.

Zadanie 15. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III.5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) prezentuje i objaśnia treść imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu) oraz stosuje jego formuły do analizy i oceny przykładowych problemów moralnych.

Zasady oceniania
2 pkt – podanie trzech poprawnych odpowiedzi.
1 pkt – podanie dwóch poprawnych odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Sformułowanie o postaci imperatywu: B
Sformułowanie spójne z tezą absolutyzmu: C
Sformułowanie spójne z tezą relatywizmu: D

Zadanie 16. (0–25)

Wymaganie ogólne
IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Temat 1.
Kiedyś filozofia rodziła się z podziwu wobec otaczającego nas świata (Arystoteles). A potem także z wątpienia (Kartezjusz). A teraz na naszej ziemi, rodzi się ona z bólu. O jakości filozofii decyduje jakość bólu ludzkiego, który chce filozofia wyrażać i któremu chce zaradzać.

J. Tischner

Które z wymienionych źródeł filozofowania uznajesz za najważniejsze?

Temat 2.
Człowiek urodził się wolny, a wszędzie jest w okowach. Niejeden mniema, że jest panem innych, a jest bardziej niewolny niż oni.

J.J. Rousseau

Zasady oceniania

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

• W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ • W wypracowaniu przedstawiona jest myśl filozoficzna przynajmniej jednego filozofa wymienionego w podstawie programowej filozofii, która odnosi się do tematu wypracowania. ORAZ • Wypracowanie zawiera przynajmniej jeden argument na rzecz stanowiska zdającego.	**1 pkt**
• Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO • Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	**0 pkt**

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

1. Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
   a) Wyjaśnienie tematu polega na rzetelnym objaśnieniu kluczowych terminów lub twierdzeń niezbędnych do zrozumienia tematu oraz rzetelnym objaśnieniu zagadnienia (lub zagadnień) filozoficznego wskazanego w poleceniu (problemu lub sporu filozoficznego, cytatu, stanowiska wymienionego filozofia)
   b) Teza wypracowania, to zdanie (lub ciąg zdań) wyrażające określone przekonanie zdającego, które odnosi się do przynajmniej jednego zagadnienia mieszczącego się w tematyce wypracowania. Swoje stanowisko zdający może również wyrazić w postaci hipotezy.
   c) Formułując swoje stanowisko zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, wyjaśniając przyjętą przez siebie koncepcję wypracowania
   d) Jeżeli zdający nie podejmie próby wyjaśnienia tematu wypracowania lub występujące w wypracowaniu sformułowania świadczą o niezrozumieniu tematu (o nieuprawnionej jego interpretacji), a zarazem wypracowanie nie zawiera tezy dotyczącej tematu wypracowania, to wówczas uznaje się, że zdający nie spełnił formalnego warunku polecenia.
2. W wypracowaniu zdający powinien przedstawić myśl filozoficzną jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej – myśl ta musi dotyczyć tematu wypracowania.
3. W wypracowaniu zdający powinien przedstawić przynajmniej jeden argument na rzecz tezy dotyczącej tematu wypracowania. Przez argument rozumie się zdanie (lub ich układ) uprawniające do przyjęcia innego zdania (wniosku, tezy).
4. Teza zdającego lub przedstawiony przez niego pogląd filozoficzny (w tym pogląd określonego filozofia) dotyczy tematu wypracowania, gdy bezpośrednio odnosi się do jednego z zagadnień zawartych w poleceniu lub gdy mieści się w ramach przedstawionej przez zdającego, uprawnionej interpretacji tematu wypracowania.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe (maksymalnie 23 punkty)

Uwaga: Jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w ramach kryterium głównego *Kompetencje filozoficzne i kulturowe* wynosi 0 pkt, wówczas zdający nie uzyskuje punktu za kompozycję wypracowania (*Kompozycja wypowiedzi*).

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	**3 pkt**
Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza. ALBO Jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania.	**2 pkt**
Nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania (przy braku tezy dotyczącej tematu pracy lub gdy teza jest niezrozumiała). ALBO Nie w pełni jasno sformułowana teza (przy braku wyjaśnienia lub gdy wyjaśnienie jest niepoprawne).	**1 pkt**
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub gdy teza nie dotyczy tematu pracy, albo została sformułowana w sposób niezrozumiały).	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – *Sformułowanie stanowiska*)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania (jego interpretację) oraz sformułowanie tezy dotyczącej tematu wypracowania.
2. Wyjaśnienie tematu:
   a) wyjaśnienie tematu jest zadowalające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia niezbędne do zrozumienia tematu oraz rzetelnie wyjaśnił zagadnienie (lub zagadnienia) filozoficzne wskazane w poleceniu (problem lub spór filozoficzny, cytat, stanowisko wymienionego filozofia)
   b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowalające, gdy zdający nie objaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla zrozumienia tematu wyrażeń występujących w poleceniu (terminów lub twierdzeń). Warunkiem uzyskania jednego punktu za wyjaśnienie tematu jest poprawne objaśnienie przynajmniej jednego wyrażenia (występującego w temacie) istotnego dla zrozumienia tematu oraz poprawne objaśnienie przynajmniej jednego zagadnienia wskazanego w poleceniu.
   c) jeżeli zdający nie wyjaśnił tematu wypracowania lub gdy podejmując tę próbę uczynił to w sposób nierzetelny, wówczas nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.
3. Sformułowanie tezy:
   a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
      – dotyczy tematu wypracowania
      – zdający wyjaśnił sposób jej rozumienia stosując poprawnie terminologię filozoficzną
      – nie uległa zmianie lub jej ewentualna zmiana jest uzasadniona tokiem wywodu zdającego, a fakt tej zmiany jest zakomunikowany przez zdającego.
   b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy jest zdaniem sensownym i dotyczy tematu pracy, lecz nie została przez zdającego wyjaśniona w sposób

umożliwiający jej jednoznaczne rozumienie. c) Jeżeli teza nie występuje lub gdy jest sformułowana w sposób niezrozumiały albo gdy w wypracowaniu występują różne i trudne do uzgodnienia wersje tezy zdającego, to wówczas zdający nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	**6 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	**5 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; najwyżej jeden błąd rzeczowy. ALBO Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; brak błędów rzeczowych. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	**4 pkt**
Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; najwyżej jeden błąd rzeczowy.	**3 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; najwyżej dwa błędy rzeczowe.	**2 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej jednego filozofa; najwyżej trzy błędy rzeczowe.	**1 pkt**
Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa. ALBO Przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności. ALBO Cztery (lub więcej) błędy rzeczowe.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – *Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii*)

1. Przywołanie określonego poglądu filozoficznego ocenia się w aspekcie funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
   a) przywołanie poglądu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wywodu zdającego i dotyczy tematu wypracowania
   b) przywołanie poglądu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej oraz nie zawiera błędu rzeczowego świadczącego o niewłaściwym rozumieniu zaprezentowanego poglądu
   c) przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny posługując się swobodnie poprawną terminologią filozoficzną. Wyznacznikami pogłębionej prezentacji myśli filozoficznej są, np.: wyjaśnianie kluczowych dla niej pojęć lub twierdzeń, krytyczna rekonstrukcja zawartej w niej argumentacji, funkcjonalne odwołanie się do tekstu filozoficznego, adekwatne przywołanie myśli innego filozofia (w szczególności porównanie), efektem czego jest lepsze zrozumienie poglądu prezentowanego przez zdającego
   d) przez wywód zdającego rozumie się ciąg sformułowań, w ramach którego zdający formułuje stanowisko dotyczące tematu wypracowania oraz krytycznie je uzasadnienia.
2. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
   a) nieznajomości przywołanej myśli (co do jego treści lub autorstwa)
   b) nieznajomości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
   c) nieuprawnionej interpretacji przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego)
   d) niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.
3. Jeżeli zdający przytacza pogląd filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), ale przywołanie to zawiera istotny błąd rzeczowy, wówczas wpływa to na ocenę jego wypracowania zarówno w ramach omawianego kryterium szczegółowego (2.2.), jak też w ramach oceny uzasadnienia (w ramach kryterium szczegółowego 2.3.).
4. Jeżeli zdający prezentuje w swoim wypracowaniu pogląd filozofa, którego tekst (tekst źródłowy stanowiący podstawę do zadań w części testowej arkusza maturalnego) zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego a prezentacja tego poglądu nie wykracza poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu przywołanie zdający nie otrzyma punktów.
5. Zdający, który przytacza pogląd określonego filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), może otrzymać za to przywołanie punkty zarówno za argumentację, jak też za znajomość poglądów filozoficznych (w ramach omawianego kryterium szczegółowego 2.2.). Jeżeli jednak zdający oprze swoją argumentację jedynie na przywołanych przez siebie poglądach dwóch filozofów i nie rozbuduje tej argumentacji w sposób, który uprawnia do uznania tej argumentacji za pogłębioną, to nie może uzyskać maksymalnej liczby punktów zarówno za argumentację, jak i za znajomość poglądów filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne, funkcjonalne i pogłębione argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji.	**6 pkt**
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, co najmniej jeden z nich jest pogłębiony; brak błędów logicznych w argumentacji.	**5 pkt**
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji ALBO W ramach uzasadnienia występuje jeden poprawny, funkcjonalny i pogłębiony argument; brak błędów logicznych w argumentacji. ALBO W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	**4 pkt**
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	**3 pkt**
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	**2 pkt**
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej trzy błędy logiczne w argumentacji.	**1 pkt**
Brak uzasadnienia. ALBO W ramach uzasadnienia nie występuje żaden poprawny lub funkcjonalny argument. ALBO Uzasadnienie zawiera cztery (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	**0 pkt**

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	**3 pkt**
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	**2 pkt**
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	**1 pkt**
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu). ALBO Żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	**0 pkt**

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi na zarzut.	**3 pkt**
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut	**2 pkt**
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut.	**1 pkt**
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty). ALBO Żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut (zarzuty).	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – *Uzasadnienie*)

1. Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (w postaci zdań) na rzecz prezentowanej tezy. W kontekście charakterystyki wymagań maturalnych uzasadnienie tezy zdającego utożsamia się z argumentacją na rzecz tej tezy.
2. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wywodu zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci). Argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej.
3. Formułowanie zarzutu (kontrargumentu) polega na:
   – argumentowaniu na rzecz tezy przeciwnej
   – wykazaniu wadliwości określonego argumentu (w aspekcie jego materialnej lub formalnej poprawności).
4. Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) wymaga rozstrzygnięcia trzech kwestii:
   a) czy argumentacja jest funkcjonalna
   b) czy argumentacja jest pogłębiona
   c) czy argumentacja jest poprawna logicznie (poprawność materialna i formalna).
5. Argumentacja jest:
   a) funkcjonalna, gdy stanowi część wywodu zdającego
   b) pogłębiona, gdy ma postać poprawnego wnioskowania powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
   c) poprawna logicznie, gdy nie występują w niej błędy logiczne, w szczególności tj.: błąd materialny, błąd formalny, błędne koło w rozumowaniu, ekwiwokacja.
   5. Jeżeli argument zdającego oparty jest na myśli filozofa, którego tekst zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego, a równocześnie argument ten nie zawiera istotnego elementu, wykraczającego poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu argument zdający nie otrzyma punktów.
6. Brak funkcjonalnego i poprawnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzut).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	**2 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	**1 pkt**
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – *Nawiązania kulturowe*)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wywodu zdającego
b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wywodu zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego przywołania.

3. Kompozycja wypowiedzi (maksymalnie 1 punkt)

Poprawna kompozycja wypracowania (właściwa struktura).	**1 pkt**
Niepoprawna kompozycja wypracowania (niewłaściwa struktura).	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – *Kompozycja wypowiedzi*)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisany wstęp zawiera przynajmniej jeden z dwóch istotnych elementów:
   1. wyjaśnienie tematu wypracowania
   2. sformułowanie tezy zdającego odnoszącej się do tematu wypracowania.
3. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących sensowny i spójny wywód zdającego. Poprawnie napisane rozwinięcie zawiera przynajmniej dwa zasadnie wydzielone akapity.
4. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wywodu przeprowadzonego przez zdającego. Podsumowanie wywodu jest nierzetelne, jeżeli pojawiają się w nim twierdzenia sprzeczne z twierdzeniami zaprezentowanymi we wstępie lub rozwinięciu albo gdy pojawiają się w nim twierdzenia istotne dla wywodu zdającego, które nie pojawiły się w rozwinięciu.

5. Wypracowanie jest niepoprawnie skomponowane, gdy:
   a) nie zawiera wstępu lub wstęp został napisany niepoprawnie ALBO
   b) nie zawiera rozwinięcia lub rozwinięcie zostało napisane niepoprawnie ALBO
   c) nie zawiera zakończenia lub zakończenie zostało napisane niepoprawnie.

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 400 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocen.